

ILO ILMAN VIENAAKIN ON TEESKENTELYÄ *)

28.6. - 4.7.2009

VENÄJÄ (VIENAN-KARJALA / KOSTAMUS, VUOKKINIEMI)

Koko Vienan Karjala on tähän asti onnistunut pysyttelemään melko tuntemattomana plänttini maailmankartallani. Kannaksesta ja Laatokan Karjalasta on toki kertynyt mielikuvia ja oma-kohtaistakin kokemusta, mutta näistä pohjoisemmista selkosista ainoat tiedonjyvät taitavat liittyä Eldanka-järven jää -laulun sanoihin: "Röhössä on Tiltun tie, se kurasena, murasena Uhtualle vie. On siellä Bieloje-, Tschirni- ja Tschorneje-ozerot, juu..."

su 28.6. ENSIN KUHMOON...

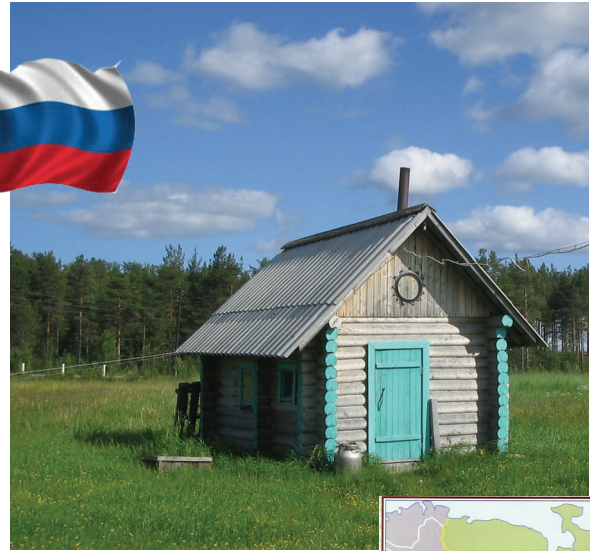
Tummansininen Opel Astra nielee nelostietä kohti pohjoista. Viidenkymmenenviiden euron arvoiset Venäjän-viisumit polttelevat mukavasti Helin taskussa. Paljon enempiä ei Vienan Karjalan lomareissuun ole budjetoitukaan – mitä nyt bussirahat Kuhmosta Kostamukseen kautta Vuokkiniemeen ja takaisin. Ja ehkä jokunen roppo muutaman päivän majoitukseenkin, jos sellainen sieltä korvesta kohdalle osuu.

Elias Lönnrothan kierteli 1800-luvulla taltioimassa runolauluperinnettä *Kalevalaansa* juuri Vienan Karjalassa. **) Matkaoppaiden ja kirjastosta lainattujen

*) Ks. Liettuan-matkapäiväkirja s. 465: "Ilo ilman Vilnaa...?".

) Kalevalan syntyyn ovat vaikuttaneet aikanaan monet henkilöt. **Elias Lönnrot antoi suurimman kunnian lääkärikollegalleen **Zacharias Topeliukselle** (satusetä **Sakari Topeliuksen** isälle), jota Lönnrot piti suomalaisen runonkeräyksen aloittajana. Isä Topelius julkaisi 85 keräämäänsä runoa ja loitsua, joita ilman *Vanha Kalevala* ei olisi v. 1831 syntynyt. Lönnrotin neljäs runonkeruumatka 1833 osui Vuokkiniemeen, minkä seurauksena hän sai ajatuksen yhtenäisen eepoksen kokoamisesta. Hän vieraili tällä matkallaan kuuluisan tietäjän **Vaassila Kieleväisen** talossa, jossa muistiin merkittiin mm. *Väänämöisen* urotyöt.

Lönnrotin viides matka 1834 antoi Kalevalalle sen tärkeimmän sisällön. Hän tapasi Latvajärvellä Vienan kuuluisimman runolaulajan **Arhippa Perttusen**, joka lauloi hänelle 42 muinaisrunoa – kaikkiaan 4 124 säettä, mm. täydellisen Sampo-jakson. Nyky-Kalevalassa on 22 795 säettä, joista Lönnrot itse sepitti ja muokkasi 1 139. Hän korjasi laulajien muistikatkoksia ja liitti asioita yhteen. Arhippa oli oppinut runot isältään **Suurelta Iivanalta**, joka pojan kertoman mukaan olisi pystynyt laulamaan kaksi viikkoa yhteen kyytiin paussia pitämättä! Vuokkiniemen nykyinen pääräitti on nimetty Perttusen mukaan.

opusten mukaan tärkein ja parhaiten säilynyt runolaulajien kylä on Vuokkiniemi.

ma 29.6. "VUOKKINIEMEN VALO"

Kuhmon linja-autoasemalla oli bussia odotellessa aikaa hoitaa vielä viimeiset hankinnat: antihistamiinia ja hammastahnaa. Omin päin matkustamista pidettiin sangen uskaliaana monelta taholta, mutta Siperian, Väli-Amerikan sun muiden keitosten karaisemina päätimme "kuolla pystyssä päin" – vielä tämän keran!

Matka-Kyllönen -yhtiön pikkubussi ilmestyi laiturille lähes ajallaan. Matkalipun hinta oli 18,- hengeltä. Selkäreppujen lisäksi matkatavarana oli Ilkan kirpputorilta joskus ammuin ostama haitarinrähjä, jolla oli tarkoitus innoittaa Vienan runolaulajamammoja eks-taattisiin suorituksiin. Ensimmäinen soitosta innostunut tavattiin itse asiassa jo menomatalla bussissa: **Viktoriaksi** esittäytynyt petroskoilaisnainen alkoi hoitaa slaavilaisia sävelmiä niin hanakasti, että Ilkan oli pian pakko pyytää taukoa sormien krampin takia! Matkaoppaaksi koulututtava tyttö lauloi "mieluummin kuin hyvin" ...

Matka Kostamukseen kesti tullimuodollisuuksineen puolitoista tuntia. Tämä suomalaisvoimin 70-luvulla pystytetty, harvinaisen ruma malmikaupunki ei houkuttellut tekemään lähempää tuttavuutta. **Kekkosenk**in ylistämä, Kainuun työllisyyttä kohentamaan tarkoitettu yhteistyöhanke tunnettiin aikanaan "Bilateeraalikaupan helmenä", joka sai paljon venäläisperheitä muuttamaan tänne Jumalan selän taakse onnea etsimään. Ohikulkijoiden ilmeistä päätellen sitä ei juuri ole löytynyt – niin masentavilta ja kiukkuisilta kansalaiset näyttivät. Korkokenkien kopinaa kuului joka puolelta. Voimakkaasti meikatut ja hiuksensa punaruskeiksi värjänneet naiset hallitsivat katukuvaa.

Vartiuksen raja-asemalla passin välistä löytyi sinne torkähty lappunen, jossa muistutettiin tärkeästä muodollisuudesta: kaikkien Venäjälle matkaavien tulee "rekisteröityä kolmen päivän kuluessa maahan saapumisesta – rekisteröinti tapahtuu joko kohdemaan matkanjärjestäjän toimistossa, majoitusliikkeessä tai miliisin luona." Kahdesta ensimmäisestä vaihtoehdosta ei ollut mitään tietoa, joten aloimme tiedustella miliisi-aseman sijaintia. Olihan meillä aikaa kokonaiset kaksi tuntia ennen Vuokkiniemen-bussin lähtöä...

Miliisiasema löytyi lopulta erään tavallisen kerrostalon alakerrasta. Ylimielinen koppelakkigorilla kieltäytyi ottamasta rekisteröinti-ilmoitusta vastaan ja yritti ohjata meitä kaupungin toisella laidalla sijainneelle sivuasemalle. Aikaa tähän manööveriin olisi kulunut erään sivullisen arvion mukaan yli kolme tuntia, joten olisimme missanneet päivän ainoan Vuokkiniemen-bussin. Teimme päätöksen jatkaa matkaa ilman rekisteröintiä, vaikka meitä uhattiin rajalla odottavilla mitavilla sakoilla ja "varmalla tiedolla, ettei Vuokkiniemessä voi rekisteröityä".

Rahanvaihto sentään onnistui. Pankin edessä seissyt ilmeetön mies toi mieleen muistot takavuosien huijausyrityksistä, mutta vaikka setelit vaihtoivat omistajaa "neuvostotyylisiin" nurkan takana, saimme sata-sestamme ihan oikean määrän ruplia.

Ahtauduimme täpötäyteen 27 hengen pikkubussiin. 55 kilometrin matka Vuokkiniemeen maksoi 90 ruplaa eli kaksi euroa. Siinä taisi olla mukana "kuoppakorotus" – sen verran töyssyistä jytyytystä koko reissu oli! Karjalanmurretta vääntänyt setä katsoi kiinnostuneena Ilkan häitä ja ihmetteli:
– A myyjäänkös nuiita Suomessakkii?

Maisemat olivat karuja – erämaakuusikkoja, erämaakuusikkoja ja erämaakuusikkoja. Silloin tällöin näkyi kauniita järviä ja jokunen töllipahanenkin. Lopulta kurvattiin kapealle, pölyiselle hiekkatielle, joka vähin erin osoittautui Vuokkiniemen pääraitiksi. Harmaita, sinisiä ja punaisia taloja alkoi puskea esiin lehvien seasta. Jokunen harva jalankulkija todisti, että on täällä vähän elämäkin.

Bussi pysähtyi kylän ainoan kaupan eteen. Astuimme rohkeasti ovesta sisään. Pöydän takana hymyili keskiikäinen rouvashenkilö, jolta tiedustelimme kylän majoitusmahdollisuuksista. Kerroimme suomalaisen ystävämme suositelleen muuatta **Rosa Remsujevaa**.
– A voi voi... Rosa taetaa olla juur kyläilyreisussa! Mut vartokehan...

Rouva meni takahuoneeseen. Uteliaat katseemme pyyhkivät hyllyjä. Myyntivalikoima ei ollut suuren suuri: juustoa, kestromakkaraa, karamellia, tupakkaa ja viinaa. Ja joku vaalea leipäkyrsä sentään. Pari nuorempaa tyttöä palveli happamen näköisinä miestä, jo-

ka yritti saada päivän pulloaan velaksi. Keskustelua käytiin venäjäksi.

Yhtäkkiä rouva ilmestyi paikalle ja kertoi meille päivän ensimmäiset hyvät uutiset:

– Mie sain teille tiijon, jot työ suatatten piästä pääläkähästä! Mänkee pihalle, nii hyppäätte **Sergein** kyytiin. Hää ei palhuasta, mut viepi teijät!

No jopas! Kiittelimme **Olgaksi** esittäytynyttä hyvän tekijäämme ja marssimme ulos. Kohta pihaan kurvasikin vanha Lada, jonka kuskinpenkiltä astui ulos parikymppinen jamppa. Siispä reput takakonttiin ja menoksi. Poika taisi olla ummikkovenäläinen, koska ei "paljoa huastellut". Parit *trastuit, pozhaluistat* ja *spasibot* saivat hänet sentään hieman hymähtelemään.

"*Olen Jeltsinin veljenpoika*" -jutun jätimme toistaiseksi käyttämättä. Sergei karautti vauhdilla kylätien toiseen päähän, pari tiukkaa mutkaa... ja kohta jo olimmekin perillä kauniiden kukkaniittyjen keskellä, räikeän sinivihreäksi maalatun mökin pihalla. Poika viittasi käymään sisään.

Vastassa oli iloinen karjalaisnainen:

– A johan työ tulitta sukkelaan! Tervetullo, tervetullo... mie oon Svetlana. Käykehän taloks!

Kuulimme, että hän voipi vallon hyvin majoittaa meidät mökkiinsä, ja että kaupan Olga on hänen siskonsa.
– Mie muutan Olgan luo siks aekaa. A miten pitkään työ meinaatta viipyä?

Emme tienneet ensin, itkeäkö vai nauraa – mutta "hyväst" näyttivät asiat järjestyvän! Valitsimme lopulta naurun ja heitimme reput sohvalle. Evakkoon joutuivat emännän lisäksi tämän parikymppinen poika vai moineen ja pienine lapsineen, jotka olivat ilmeisesti kesälomareissulla mamman luona.

Tulokahvit juutiin idyllisessä keittiössä. Sähköt, telkkari ja sisävessakin löytyivät, joten mökki taisi olla ky-

län parhaiten varusteltuja. Rakennusmateriaalista ja sisutuksesta päätellen talo lienee rakennettu joskus 50-luvulla. Saimme valita, nukkuisimmeko kirjaston sohvalla vai pienessä makuuhuoneessa. Otimme kirjaston.

Kävi ilmi, että vastikään 60 täyttänyt **Svetlana Remsu** oli entinen kyläpäällikkö, joka ehti toimia virassa 16 vuotta.

– *Miun on jo aeka keskittyy ommaankin elloon. Ja lapselapsee!*

Seuraavaksi ”Svettie” esitteli lämpiämässä olleen pienen saunamökkkinsä. – *Passoaahan kylä? Miul o vaan tämmöne valakia kylä, mustia ei oo enää koko kyläs. *)*

No tottahan myö tahottii kylpee! Ihastelimme söpöä, niin ikään turkoosilla maalilla korostettua pikkuruista rakennusta. Naapuritalon emäntäkin tupsahti tervehdymään meitä:

– *Mie oon Gal... Jaa, hetki vaan... (tervehdys jäi lyhyeksi, kun muorin kännykkä alkoi soittaa ”Mozart 40:ää”). ”Gal”? Asterixin roomalaisjoukothan änkyttivät gallialaisia pelätessään ”gal-gal-gal...” Mutta tati olikin loppujen lopuksi **Galina**.*

Kylyn lämmitessä lähdimme kävelylle järvenrantaan. Polku halkoi kesäistä peltomaisemaa, kiurut liversivät pontevasti, aivan kuin *Evakon laulussa*:

– *Ommoo peltotilkkuuan kun äiti äesti, niin uuvan elon alakamista kiurut säesti...*

Puikkelehdimme hiljaisten tönöjen ja traktorinhylykjen lomitse rantaan. Pensaiissa tirsskutti vihervarpusia. Välillä jouduimme kahlaamaan puolireiteen asti ulottuvassa kurjenpolvihetteikössä. Järvellä lipui yksinäinen *kuikka*. Näkymien kauneus oli salvata hengen!

*) *valakia kylä* = sauna
musta kylä = savusauna

Saunassa oli erikoinen kiuasratkaisu: pieniä kiviä oli teräsverkon avulla kasattu kolmeen eri kerrostumaan, jotka kiersivät tulipesää ja savuhormia. Vesiastia oli upotettu kivien väliin. Riittävä lämpö saatiin aikaan yhdellä ainoalla pesällisellä n. 70-senttisiä tervaspuita.

Saunapuhtaina juutiin *tsaijua* ja selailtiin talon kirjahyllyä. Valtaosa opuksista oli venäjänkielisiä, mutta oli joukossa muutama suomen- tai karjalankielinenkin teos. Heli valitsi iltalukemiseksi **Maija Myllykankaan** *Äitsemme Vuokkiniemen*, **Ilkka Ortjo Stepanovin** sota-romaanin, joka kertoi jatkosodasta venäläisnäkökulmasta! Ensi kerran pääsi lukemaan, miten Karjalan mottiin joutuivatkin ”inhottavat ja julmat *tsuhnat*”, ja miten sankarillisesti toverimme puolustivat äiti-Venäjää. Kahakkaa kutsuttiin tällä puolen rintamaa ”Suureksi isänmaalliseksi sodaksi”.

Vuokkiniemen historia oli todella mielenkiintoinen. Heli luki ääneen otteita kirjastaan:

– *Kirjoittaja on tullut kylään syksyllä 2000... muminaa... tarkoituksenaan viettää täällä puolisen vuotta ja kerätä tietoa runonlaulajien tarinoista ja kohtaloista.... ooho!*

Aurinko ei juuri suostunut painumaan horisontin alle.

ti 30.6. ”VIIMISET ÄMMÖT EI LÄHE KULUMALLAKAA”

Hieno päivä tulossa – lämpöä jo aamulla yli 20 astetta. Keittiön pesualtaan vieressä oli omituinen suuri lasipurkki, jossa lillui vedessä jotain harmahtavanvihreätä mössöä.

– *Volgansieni! Olen lukenut niistä! Se on elävä sieniolio, joka kasvaa koko ajan. Tuota nestettä juodaan terveystevetänä, se parantaa lauluääntäkin, tiesi Heli. – Haluan tuollaisen kotiinkin!*

Ilkka arveli tullimiesten riemastuvan suuresti, jos yritäisimmme salakuljettaa elävää organismeja EU:n puolelle.

Yhdeltä marssivat kylän martat kirjastotalolle, ja me saimme siskoksilta ”määräyksen” osallistua kokoukseen. Yhdeksän tomeraa matroonaa tapasivat kokoukseen joka tiistai yhteiseen neuvonpitoon, jossa laulettiin yhteislauluja, tehtiin käsitöitä ja siinä sivussa ratkottiin kylän yhteisiä asioita. Todellinen kyläneuvosto siis! Yhtään miestä ei päättävässä elimessä ole aikoihin ollut, siitä yksinkertaisesta syystä, että miehet tuppaavat kuolemaan jo nuorina – lähinnä väkijuomien aiheuttamiin salakavaliin seurauksiin. Kaksi naisista osoittautui kylän viimeisen perinteisen runonlaulajan **Sandra Remsujevan** tyttäreiksi. Tämä 95-vuotias teruskanto on viime vuodet ollut kylän ehdoton ”turistinähtävyyttä”, jonka audienssia kaikki vierailijaryhmät vielä tänä päivänäkin hartaasti anovat. Meille kerrottiin mummun olevan jo kovin väsynyt, joten emme tohtineet häntä enää lähteä häiritsemään.

Tilaisuus käynnistyi prima vista -tehtävällä: Ilkka tapaili hanurilla eteen työnnettyä *Vuokkiniemi-valssia*, joka pitikin sitten laulaa yhdessä kymmenkunta kertaa. Mammot intoutuivat korjaamaan tulkintaa: – Ei niin nopeesti! – Eikä niin hittaasti! – Ei niin täsmällisesti! Uuvestaan... – ”Vuokkiniemi-valssi meille soi, praasniekassa kansa karkeloi...”

Praasniekkan hengettäret! (vas. Laina Lesonen, Ljudmila Vatanen, Tatjana Stepanova, Raisa Zabrudskaja, Valentina Semenova, Rosa Karhu ja Rosa Remsujeva)

Lopulta tämä pudasjärveläisen **Aimo Pietilän** kirjoittama kotiseutulaulu saatiin kaikkia tyydyttävään kuntoon, ja oli aika siirtyä ohjelmassa eteenpäin. Muitakin outoja nuotteja löytyi, ja orkesteri teki parhaansa. Yhteislauluhetken päätteeksi toivottiin ”mitä vain kaunista”, joten puolisen tuntia veisattiin *Uralin pihlajia*, *Moskovan valoja* ynnä muita slaavilaisia. *Sörnai gushan* rytmit innostivat **Tatjana Remsun** jo tanssatelemaankin.

Yksi iäkkäimmistä rouvista esittäytyi Rosa Remsujevaksi, jota olimme kaupalta kyselleet ja joka ei siis sitenkään ollut matkoilla. Olisi varmaan mielellään hänkin meidät majoittanut, mutta Svetlana sai tällä kertaa erävoiton. Olga-siskon epäilyt Rosan ”matkoillaolosta” asettuivat nyt hieman uuteen valoon. Nepotismi-ako vieraila mailla?

Jätimme mammat pajattamaan ja poistuimme eteisen puolelle. Tatjana juoksi peräämme ja alkoi huonolla

suomenkielellään selittää jotain nauhoituksesta. No, sehän oli itse asiassa yksi matkamme päämotiiveista – saada nauhoittaa viimeisiä runolaulajia ja kenties vielä tuntemattomia joikuja!
– *Nje nje, kun mine tahto nauhoitta sinun soitto! Tule, mennä Kylätalo... Mine tahto neme melodiat talteen, niin me voi sitten harjoitella niitä paremmin!* pulisi Tatjana. Da, da! Vartin session päätteeksi nauhalle ikuistettiin mm. *Vuokkiniemi-valssi* – kaamean rikkinäisellä ja falskaavalla haitarilla soitettuna! Tiettyjä koskettimia piti suorastaan välttää, koska niiden alta tuli ilmoille vain lämmintä ilmaa.

Päiväkävely tehtiin *Kuitinjärven* itärannalle. Erään talon pihalta huikkasi iloinen rouva:
– *Tulukeepa kahveelle! Mie oon Raisa Zaprudskaja ja keitän kylän parasta kahvia!*

Tämä pienestä *Tollon* kylästä lähtöisin oleva muori oli myös alkanut viime vuosina pitää majoitustoimintaa. Hän esitteli meille tupansa, kasvimaansa, kanansa sekä ummikkovenäläisen miehensä. Ihmeteltyämme äänneen pihahainikon ja rantakortteikon korkeutta, kertoi Raisa meille ilmiön juurien johtavan Moskovaan asti:
– *Eipä ole ennee tarvetta niittää, tiuskaisi Raisa.*
– *Karjanpito on kylässä Kremlin herrain mahtikäskyllä kielletty! A kuha yrittävät mokomat tukahuttaa meitä ja suaha siirtymään poikkeen – venäläestävät koko Karjalan! Mut vaik ämmöt käyp vähiin, myöpä viimiset emmä lähe kullallakaa!*

Raisan kahvi oli maineensa veroista. Emäntä halusi kovasti tietää, millaisesta ruoasta suomalaiset pitävät, jotta hän osaisi varautua paremmin ja saavuttaa toki tiedoilla jonkinmoista kilpailuetuakin. Kuultuaan, että meilläkin on Porkkalassa ”majatalo”, Raisa vasta innostui:

– *Vot! Sithän työ voittekin kertoo miule kaek teijän liikesalaisuudet! A mitenkä mie saesin miun paekan kannattamaa?*

Paljastimme auliisti kaikki Hummerheimin asiakaskoukut juoksuhaudata myöten ja listasimme suomalaisen makutottumuksia. Kerroimme mm. että tuoremehua olisi hyvä olla aamiaisen yhteydessä. Täti nauroi vedet silmissä:

– *Ette kai työ piä minnuu pilikkananne? Juoksuhaudallako miun pittäis pihhaa kohennella?*

Totesimme talon nykyisen pystykorvan olevan aivan riittävän mainio hauva. Seuraavaksi tiedustelimme, miten kylän asiat Raisan mielestä nykyään ovat, verrattuna neuvostoaikoihin.

– *Vot. Moni asja oli kommunistiaekaan paremmin... töitä piisas, rahhookin okeestaan kaekkeen tarpeelliseen... Valako-Vennäälläki käytiin joka vuosi Sergein mutsoi kahtomas-sa. Vuon vappautta ei meilä ollu! Nyt myö ollaan vappaita mut rutiköyhii!*

Opimme *kolhoosin* ja *sovhoosin* eron: edellisessä järjestelmässä työntekijä sai maksun sen mukaan, mitä hän

tuotti yhteisölle, jälkimmäinen toimi kiinteän rahan palkan periaatteella.

– *Kylhä siin neuvostojärjestelmäs lopulta kaek män pöpön persiiseen!*

Ilmaisu herätti meissä suunnatonta hilpeyttä, emmekä edes yrittäneet kätkeä sitä. Päinvastoin, opimme nopeasti käyttämään sitä itsekin milloin missäkin yhteydessä.

Hyvästelimme Raisan ja lupasimme mainostaa hänen pirttiään Kirkkonummen Sanomissa, joka on luvannut julkaista matkastamme reportaasin.

– *Kirjoitetaan vaikka, että "Raisan ruokapöytä on maan kuulu – eikä pöydän antimissakaan ole yleensä ollut valitamista. Rajumpikin nälkä lähtee täällä pöpön persiiseen!"*

ke 1.7. TAIPALEEN TALON SANATON VIESTI

Keli näytti edelleen mainiolta, joten sovimme lähtevämme Olgan Nikita-pojan kanssa veneretkelle Kuitijärvelle.

– *Hääkää ei sit pal huastele... mut jos se vuan muuten passoa?*

No kyllähän meille passasi vaikka kuuromykkä kippari, kunhan vain päästäisiin näkemään Lönnrotin-aikojen kuuluisat paikat: Ristiniemi ja Taipaleen talo!

Parikymppinen Nikita viittoili meidät puuveneeseen,

viritteli tovin perämoottoria ja nykäisi meidät matkaan. Veneen keskituhto oli jo nähnyt parhaat tuntinsa (lue: poistettu kokonaan), ja tilalle oli viritetty aluksen ulkoreunojen varaan laudanpätkä, jolla yritimme pysyä n. 3 solmun huikeassa matkavauhdissa. Kiikarimme maisemia: kirkasta vettä, joitain pieniä saaria ja asumatonta rantaa. Lokkien ahdistelema *kalasääski* sykähdytti mieliä puolivälissä ensimmäiseen etappiimme, Ristiniemen hiekkadyynille.

Suuren puuristin hallitsemaa niemeä lähestyessämme kymmenen yksilön kuikkaparvi räpiköi lahdelta lentoon. Nikita laski meidät maihin ja sanoi kalastelevansa selällä sillä aikaa. Elias Lönnrot oli legendan mukaan aikoinaan lajitellut keräämiään runonpätkiä Ristiniemen kaksihaaraisen männyn alla, joten siinä meidänkin piti hetki ajatella yleviä. Muuta katsottavaa männynkäpyisessä niemessä ei sitten juuri ollutkaan.

Puolen tunnin kuluttua matka jatkui kohti *Pirttilahtea*, jossa nousimme taas maihin. Nikita opasti meidät miehenkorkuisen rantaheinikon lomitse salamyhkäisen metsäpolun alkupäähän.

– *Tästäkö mennään Taipaleen-talolle?* kyseli Heli.

– *Joo*, vastasi oppaamme.

– *Ja onko sinne matkaa siis kaksi kilometriä?* – *Joo.*

– *Ja tuletko hakemaan meitä sitten sieltä talolta vai täältä rannasta?* – *Joo.*

– *Siis sieltä talolta?* – *Joo.*

Ristiniemen kaunista hiljaisuutta kelpasi kuunnella...

Näiden eksaktien ohjeiden perusteella lähdimme seikkailemaan kohti myyttistä, legendaarista Taipaleen taloa. Jo polun alkupäässä saimme ihmetellä kahta muuta autiotaloa ulkorakennuksineen. Toinen niistä oli tavattoman suuri ja tuntui kuuluneen jonkinlaiselle kyläpäälikölle tai muuten tärkeälle perheelle. Ovissa ei ollut lukkoja, joten pääsimme kurkkaamaan myös sisätiloihin. Pirttien tuoksut, pöydät, penkit, uunit, leipävaraat ja monet käyttöesineet kuiskivat mennyttä aikaa. Yritimme kuvitella, millaista on ollut asua näissä olosuhteissa.

Talsiessamme nykymenoon nähden suhteettoman leveää metsäpolkua Taipaleen taloa kohti, vain yksinäisen *järripeipon* ryystävä ”laulu” säesti kulkuamme. Mäntymetsä oli muuten oudon hiljainen – ikään kuin linnutkin kunnioittaisivat kylän traagista historiaa vaikenemalla.

Puolen tunnin kävelyn jälkeen se yhtäkkiä oli edessämme, hylättyä ja aavemaisena: Taipaleen talo. *) Piha oli villiintyneiden puutarhakasvien peitossa, joista näkyvimpänä jäivät mieleen ruuduttoman ikkunan alla kukoistaneet, lähes metrin mittaiset *lehtosinilatvat*. Seinää vasten nojasi seipäistä, tynnyistä ja rievuista kyhätty ihmisen kokoinen nukke.
– *Outo paikka linnunpelättimelle, ajattelimme ensin.*

Tavattuamme metsän laidasta vielä toisenkin samantapaisen kyhäelmän, hiipi mieleen uusi ajatus: olisivatkohan nämä palvelleet peräti karhunpelättiminä? Kolmesataavuotias piha-aitta tietäisi ehkä kertoa...

Täysin ilman elämää ei tölle sentään ollut. Talon seinustalta löytyi *laulurastaan* pesä, ja *haarapääsky* lentelivät terhakkaina yhdistetyn halkovaja-eläinsuojan oviaukosta sisään ja ulos. Takavuosien karjasta muistuttivat nurkkaan jäänyt heinäkasa sekä pieni lätintapainen. Valtavankokoisen vinttikaivon ympärillä kasvoi *mesimarjaa*, *tädykettä*, *siankärsämöä*...

Ikivanhassa savusaunassa melkeinpä aisti runonlaula- ja **Meeri Tuiskun** lohduttavat sanat:
– *Taipaleen savusaunassa suuret surut hiilttyy, pienet palaa kokonaan.*

*) Satakymmenenvuotiaalla *Taipaleen talolla* on uskomaton historia: venäläiset alkoivat ”Karjalan suuren venäläistämissuunnitelman” mukaan likvidoida perspektiivitöntä *Pirttilahden* kylää 60-luvulla. Asukkaat taloineen päivineen pakotettiin siirtymään muualle, suurin osa Vuokkiniemeen ja *Uhtualle*. Taipaleen talon asukki, **Kallion Muarie** ei suostunut lähtemään, vaan jäi erakkona asumaan yksinäiseen pirttiinsä keskellä korpea. Muarie sinniteli vuosikaudet metsässä, kunnes heikentynyt terveys lopulta pakotti hänetkin lähtemään 1990-luvun lopulla. Hänen sisarentyttärensä, runonlaulaja **Meeri Tuisku** asui vielä muutaman vuoden tyhjiilleen jääneessä talossa. Hän kuoli sairaskohtaukseen marjamatkalla syyskuussa 2000. Kuoleman aiheuttajaksi epäiltiin jäljistä päätellen ensin karhua, mutta tarkemmat tutkimukset osoittivat pedon löytäneen jo elottoman ruumiin ja siirtäneen sitä 50 metriä.

Nikita tuli vartin myöhässä sovitusta ajankohdasta, mutta tuli kuitenkin! Poika ei ollut saanut narrattua yhtään kalaa, mutta vaikutti kuitenkin suhteellisen tyytyväiseltä päivän tienestiinsä. Kaipa sillä taas muuttaman viikon tällä elelee. Paluumatka sujui joutuisasti elämän ainutkertaisuutta ja erilaisia ihmiskohtaloita pohtiessa.

Lounaaksi Olga-talolla saatiin kanakeittoa, lihapullia ja tattaria. Svetlana kysäisi, saimmeko Nikitasta mitään irti. – *Jo vain, veikkohan oli tavaton suunpieksijä!* kehuimme poikaa.

Koska olimme viikon ainoat turistit, Kylätalon pienen museon ovet käytiin avaamassa varta vasten meille. Museotavarat koostuivat lähinnä vanhoista perinnesesineistä ja kommunismia ylistävistä lehtileikkeistä. Huvittelimme opiskelemalla leikkeistä ja kuvateksteistä venäjänkielen seitsemää erilaista ässää:
– *Tuossa sanotaan selvoäshti ”tavaritsh” eli tuon hämähäkinnäköisen kirjaimen täytyy olla ”tsh”...*

Kotimatalla poikkesimme tienvierustan *kalmismaalle*, jossa erikoisesti koristellut hautakummut valokuvineen kertoivat omaa kieltään vainajista. Täällä oli tapana tuoda haudoille päivittäin teetä, pientä syötävää ja pikkuesineitä, jotta viimeinen lepo sujuisi raitoisemmin. Aivan erityisen vilkkaasti kalmost seurustelevat kuulemma aamupäivisin. Onneksi nyt oltiin jo pitkällä iltapäivässä.

Mökillä Svetlana oli saunanlämmityspuuhissa.
– *A mie pistävyöyvin vuau tuomassa vastikkään leivotui karjalapiirai... ja aamiaistarvikset valamiiksi jääkaappiin!*

Tällä kertaa mukana oli myös pullollinen tuoremehua, joten kaikenlainen uusi tieto näyttäisi kulkevan täällä nopeasti. Kysäisin ensimmäisen kerran, minkä kokoiseen laskuun voimme varautua tästä kaikesta yltäkylläisyydestä.

– *A sie maksat sen kun siulle passoa!* kuului suurpiirteinen vastaus.

Laskeskelin mielessäni, että mikäli jäämme vielä neljänneksikin yöksi, voisi kaksisataa euroa puhtaana karjalaiskäteen kuulostaa runsaanpuoleiselta kohtuukorvaukselta.

– *Voe voe voe! Se aivan liikaa omp!* parahti Svetlana.

Asia jäi siltä erää siihen.

to 2.7. "KÖYNÄSKOSKEMATONTA" LUONTOA!

Pilvipoutainen sää houkutteli patikkaretkeen *Latvajärven* suuntaan, seitsemän kilometrin päässä kohisevalle *Köynäskoskelle*. Naapurin Galinalta saimme evästyä matkaan:

– *Seuraatte vain Lammasjärven rantaviivaa, ja kolmannesta polunristeyksestä lähdette oikealle. Siinä ei taida olla enää mitään kylttejä, mutta muistaakseni nuotionjäätteitä kyllä. Siitä on satakunta metriä suolle ja pitkospuille.*

Hienoinen *vihma* saatteli meidät matkaan. Säästä ja mäkäräisistä välittämättä lauloimme mielenkohennukseksi itse keksimäämme kertosaettä "*Huoletpa pö-pön persiiseen...*".

Ensin jäi taakse muutaman talon muodostama pieni kyläyhteisö. Parin kilometrin kohdalla vastaan tuli virallisen näköinen kyltti, jossa ilmoitettiin kolmella kielellä "*MILITARY ZONE! PASSES AND DOCUMENTS ONLY!*" Hmm... mitähän meille tästä vielä tulee? Päätettiin kumminkin jatkaa.

Sade loppui onneksi alkuunsa ja pilviverho alkoi raakoilla. Huvittavana yksityiskohtana venäläisten suurpiirteisyydestä huomasimme parin kilometritolpan sijaitsevan 140 metrin päässä toisistaan! No, sehän lyhentää matkaamme mukavasti – vai lyhentääköhän?

Uusia lintulajeja tuli harvakseltaan: *pajusirkku, töyh-tötiäinen, pikkukäpylintu, mehiläishaukka...* Puolentoista tunnin metsätaipaleen jälkeen tulimme vihdoin Galinan kuvailemaan paikkaan: nokisia nuotionjäännöksiä, roskia ja luokseenkutsuva pöpelikkö! Lisää hyttysöljyä niskaan...

Pian löysimme pitkospuutkin. Vetelimme **Kärki-He-lismaan** hilpeää rallia "*On suo, pitkospuut...*" Kostean korpitaipaleen päätteeksi alkoi vihdoin kuulua lupavaa kohinaa: Köynäskoski siellä pauhasi kahden järven yhtymäkohdassa, jossa lenteli *lapintiiroja, telkkiä* ja yksi *valkoviklokin!*

Salolampien pinnasta tuntui heijastuvan koko Suomen ikiaikainen kulttuuriperintö!

Nuotiopaikan äärellä oli Greenpeacen taulu, jossa luonnossaliikkujen toivottiin välttävän turhaa ahneutta sienestäessään, marjastaessaan tai kalastaessaan. Roskaamista ei erikseen muistettu mainita, mikä näkyi valitettavasti lähiympäristössä: tyhjiä *Baltika*-tölkkejä, kertakäyttöastioiden jämiä ym. roinaa. Siellä täällä kukkiva kaunis *Karjalan metsäruusu* tasapainotti kuitenkin kokonaisvaikutelmaa.

Paluumatka taittuikin sitten verkkaisemmin. Tie kulki *Lammajärven* ja toisen kosteikkoalueen välisellä kannaksella, ja huomasimme vasta nyt useita jännäntuntuksia suolampia, joiden elämää pysähtelimme vakoilemaan. Nähtiin mm. *leppälintuja*, *tiaisia*, *käenpiika*, se kuuluisa *Karjalan käki* sekä *kuukkeliparvi*! Viime mainitut ilakoivat sen armeijan varoitustaulun vieressä aivan kuin naureskelemissa:

- *Kraah, ette siis jääneet kiinni!?*

Kotimökille palattuamme pääsimme todistamaan viennankarjalaisen vesihuollon tehokkuutta: kaksi kertaa viikossa käyvä säiliöauto oli täyttämässä tienposkeen nostettuja tonkkia puhtaalla järvivedellä.

Juuri kun olimme loppen *vaipuneina* oikaisseet itsemme ansaitulle ruokalevolle, kurvasi pihaan Tatjana kumit ulvoen:

- *Te tulla nyt heti taas Kylätalo! Mine nauhoitta lisä!*

Argh... no, tokihan sinne piti lähteä, kun noin kauniisti pyydettiin. Puolessa tunnissa saatiin kolme uutta veisua purkkiin. Tunsin olevani jo osa kansanperinnettä!

Ja niinhän siinä kävi: olin tullut ylevin tuntein Vienan Karjalaan "Lönnrotin jalanjäljissä" äänittämään kansanperinnettä ja muokkaamaan kuulemistani runonpätkestä ja melodia-aihoista kenties uusia hittejä... mutta päädyinkin kotikutoiseen "studioon" soittamaan itse haitarinhyllyllä Vuokkiniemi-aiheisia ralleja! Terveisiä vain tulevien polvien Kalevala-tutkijoille.

Ilta kului lueskelussa ja rauhallisen elämänfilosofian ihastelussa. Länsimaisen ja venäläisen maailmankuvien eron paljastaa jo kielellinen ilmaisu monessa kohdin. Kun esim. suomessa sanotaan, että "aika kuluu", sama todetaan itänaapurissa sanoin *vremja idjot* (= "aikaa tulee", so. sitä on rajattomasti).

pe 3.7. KANSANPERINTEEKSI KANSANPERINTEEN PAIKALLE?

Vaihdoin vissan sinisen vessapaperirullan repusta löytäneeseen valkoiseen. Siitä saatiin hauska matkamuisto Porkkalan "kokojengihuusiin": ryssänsinistä WC-paperia!

Tulevaa kansanperinnettä??

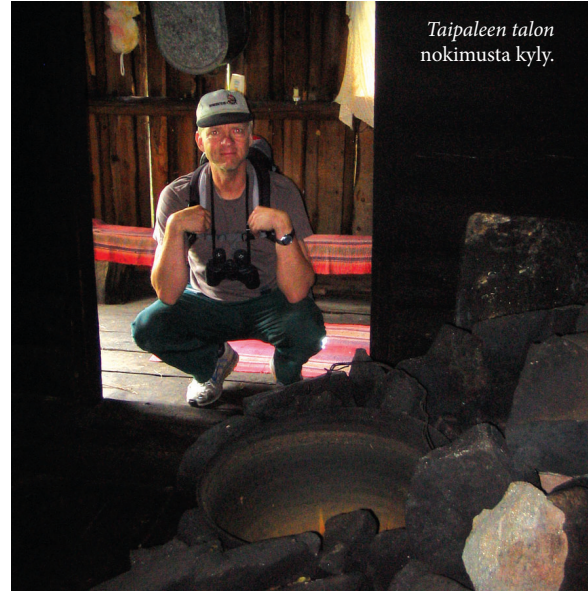
Reput selkään, haitari olkapäälle ja viimeisen kerran Olga-talolle puuro-lättyamiaiselle. Sävelsin aamiaispöydässä pikaisesti ihanalle emännällemme jäähyväislahjaksi valssin *Svetlana, Vuokkiniemen valo* (*svetlan, ven. = valo, toim. huom.*). Kyynelehdittyämme tovin katsoin nyt olevan otollinen hetki livauttaa rouvan käteen paksuhko setelinippu.

- Siinä on se lähes 200 euroa, josta sovittiin, sanoin.
- A voe voe... aevan liikoja sie nyt kyl maksat, valitti Svettie.

Otin viitosen pois nipusta ja ojensin takaisin:

- Olisko näin parempi?
- No kyllä... äijö parempi näin!

Bussinlähtöä odotellessa vetelin vielä kerran esiin Vuokkiniemi-valssin kaihoiset sävelet kaupan portailta. - Hei hei, kylä pieni! Hienot muistot sinusta jäävät...

Taipaleen talon nokimusta kyly.

- Muuuuu... kalainen?